

Rapport:

: ordet fanger
PORTÅSEN
WILDEWEYS RIKE

Ordet fanger

- Ytringskultur i endring -

Tanker og ideer finner sin form gjennom språket. Språket er veien mellom anelse og erkjennelse. Ideene får sin form idet noe du har på hjertet tar form som ord. Gjennom språket oppdager du deg selv og dine meninger. Ifølge Sapir-Whorf-hypotesen finnes det et systematisk forhold mellom det språket en snakker, og hvordan en person både forstår verden og relaterer seg til den. Eller med andre ord; språk former tanker og tankemåter. Språk er ikke bare ord, det er vinduene vi ser verden gjennom og er med på å skape vår måte å tenke på.

Hva slags ytrings-
kultur ønsker vi skal
prege det offentlige
ordskiftet? Har våre
ledere et spesielt
ansvar for å legge til
rette for en saklig og
verdlig debatt?

- utdrag fra utstillingsguiden

Det språket man uttrykker seg gjennom viser hvem man er. Språk er også et møte mellom den som snakker og den som hører på, eller den som skriver og den som leser. Vi møtes akkurat nå, akkurat her, idet jeg skriver og du leser.

Denne forståelsen av språket som identitetsmarkør og meningsdannende er det fundamentet som vårt arbeid hviler på. Disse betraktningene er med på å danne et bakteppe for arbeidet med denne utstillingen. Vi som står bak utstillingen ønsker å utfordre publikum og oppfordre til dialog, debatt og ytringer.

Kunnskapssyn

Vi arbeider ikke med kunnskapsproduksjon som kan verifiseres empirisk som gyldige sannheter.

- Vi tar utgangspunkt i at kunnskapsproduksjon er situasjons- og kontekstavhengig, må den ses i en historisk, filosofisk og politisk sammenheng, og er derfor ikke nøytral. Kunnskap om kulturelle fenomener blir betraktet som konstruert og verdiladet.
- Habermas deler kunnskaper inn i tre og peker på ulike måter å framskaffe den, henholdsvis;

1. teknisk gjennom empirisk analyse
2. **praktisk med utgangspunkt i språket gjennom hermeneutisk fortolkning**
3. frigjørende gjennom kritisk refleksjon.

Vårt utgangspunkt er i tilnærming nr. 2. Hermeneutisk fortolkning.

«Den hermeneutiske sirkel betegner at for å forstå noe som har mening (en tekst, en historie, et bilde, en handling) må vi alltid i fortolkningen av enkelthetene gå ut fra en viss «forhåndsforståelse» av helheten som detaljene hører hjemme i. Den forståelse vi dermed oppnår av delene, virker så tilbake på forståelsen av helheten osv.»

Kunnskapens vei til handling

- Et sentralt punkt i kritisk teori er at den samfunnskritikken som avslører motsetninger i samfunnet, må kombineres med handling som fører til at urettferdighet blir fjernet. En slik integrering av teori og praksis må foregå som et vekselspill mellom refleksjon, opplysning og politisk kamp.
- Ved å sannsynliggjøre årsakssammenhenger kan museet å vise hvordan strukturelle forhold påvirker og hindrer menneskelig utvikling og utfoldelse.
- På vårt beste kan vi vise hvordan mennesker gjennom selvrefleksjon kan gjennomskue, forstå og forklare sosiale forhold og deres påvirkning, for deretter å forandre dem.
- Gjennom prosjektet Ordet Fanger forsøker vi å gi publikum verktøy til nettop å gjennomskue...

Den tredje generasjon i kritisk teori framhever at sosial forandring begynner i folks dagligliv, i familien og på arbeidsplassen, selv om strukturelle forhold er avgjørende for folks hverdag. Kunnskap om disse sammenhengene kan bidra til sosial forandring da vi som borgere både personlig og kollektivt har makt til å påvirke samfunnsforholdene. Den dialektiske sammenheng mellom dagligliv og struktur gjør den enkelte medansvarlige for egen frigjøring og for ikke å undertrykke andre (Agger 1998).

- Underveis har vi måttet vi stille oss kritiske til hegemoniske oppfatninger, dvs. de sterkeste eller majoritetens meninger, som blir reproduisert gjennom de dominerende strukturer og institusjoner i samfunnet. I vårt arbeid har vil vi erfart at etikk og faglige standpunkt kan gå på tvers av hegemoniske oppfatninger i samfunnet.»

Kritisk refleksjon

Målet for kritisk refleksjon er å generere ny kunnskap gjennom refleksjon for å videreutvikle vår praksis og styrke vår evne til å møte de forandringer, den usikkerhet og risiko som preger vårt arbeid.

Kritisk refleksjon anerkjenner taus kunnskap og praktisk visdom som kunnskapskilder, og understreker betydningen av å bli bevisst sammenhengen mellom de teorier og verdier som styrer det vi gjør og de vi hevder er grunnlaget for vårt arbeid. En reflekterende prosess er en erfaringsbasert tilnærming.

Stiller vi spørsmål ved om den rådende sosiale orden og de rammer **VI** handler innenfor og tar for gitt, kan virke diskriminerende, undertrykkende eller urettferdig. Kritisk refleksjon skal jo synliggjøre uakseptable forhold, både de vi selv bidrar til og de som ligger innbakt i samfunnsstrukturer og -institusjoner.

Kristiske spørsmål vi har reflektert rundt under utviklingen av «Ordet fanger»:

- Er vårt utgangspunkt et eksempel på rådende normer og en slags snillisme? Er vi del av et foreldet sosialdemokratisk naivt samfunnssyn?
 - Ligger det en arroganse i bunn for vårt arbeid som farger produktet? Er vår politiske korrekthet legitim? Er vi så sikre på at vi vet best?
 - Underkjenner vi den frykt og forståelse som store deler av befolkningen har? - er vårt ståsted mer gyldig?

Kritisk refleksjon er jakt på antagelser, noe vi tar for gitt. Det er særlig viktig å jakte på antagelser om makt og hegemoni, både det vi selv er offer for og det vi praktiserer. Makt opptrer i mange forklæringer, som for eksempel i hersketeknikker, for eksempel latterliggjøring.

Eksempler fra «Ordet fanger»:

- Har vi en hang til de vedtatte sannheter som preger kultureliten?
- Tar utstillingen utgangspunkt i en elitistisk referanseramme som ekskluderer *Hvermannen?* (eller hva vi nå skal kalle «Folket»?)

Gjennom kritisk refleksjon vil vi kunne oppdage hegemoniske antakelser som virker avgjørende inn på praksis. Når disse antakelsene går på tvers av vårt ideologiske og etiske grunnlag, vil erkjennelsen gjennom kritisk refleksjon kunne pådrive oss til å arbeide for å endre vilkårene for praksis. Det frigjørende ligger også i at ved å ha fokus på oss selv og eget ansvar blir vi bevisst på at det er bare oss selv vi kan forandre, i håp om å påvirke andre.

Vårt arbeid vil alltid være farget av forskjellig teori- og verdigrunnlag, bevisst eller ubevisst, og være påvirket av rådende samfunnssyn. Vi som fagpersoner må derfor hele tiden spørre hvorfor vi gjør og tenker som vi gjør, hvilke antakelser vi bygger våre handlinger og holdninger på, og hvor vi har dem fra. Den innsikt det gir, gjør det mulig bevisst å forandre praksis slik at den blir mer i tråd med de teorier og verdier vi hevder at vi legger til grunn,

- **eller gi et forsterket grunnlag for å fortsette i de spor vi allerede er i.**

Hatytringer og krenkende utsagn oppstår sjelden i et vakum. Ofte ligger det en historie bak hos de personene som kommer med disse ytringene. Frykt og usikkerhet og følelsen av å ha mistet kontroll i eget liv kan være en grunn. En stadig mer uoversiktelig verden der all verdens elendighet flommer inn i stuen hver kveld kan være en annen.

- utdrag fra utstillingsguiden

Gjennomføring og prosess

Produksjonen av denne utstillingen har vært en spennende, lærerik og utfordrende prosess. Arbeidet har i hovedsak fulgt de oppsatte rammer men ble noe forsinket pga. endringer i den grafiske/visuelle produksjonen. Arbeidet ble slutført med åpning av utstillingen på Portåsen i april 2017.

Forankring i organisasjonen og utfordringer i møtet med publikum

Denne utstillingen tar opp en rekke følsomme temaer. Publikum kan oppleve møtet med utstillingen som sterkt og det er derfor viktig at staben som møter publikum daglig er godt forberedt. Deler av utstillingen berører også aktuelle politiske emner og kontroversielle holdninger. I lys av dette er det avgjørende med en solid forankring i organisasjonen der alle har en grundig forståelse av hvorfor utstillingen er utformet slik den er.

Før utstillingen åpnet er det derfor gjort en forbredelse av hele organisasjonen der bakgrunn og ideer bak utstillingen er forklart og diskutert. Vi har også hatt en gjennomgang av mulige reaksjoner fra publikum og reflektert rundt hvordan vi kan møte dette på best mulig måte.

Videreføring/turne

Utstillingen har sommeren 2017 vært vist på Portåsen og på Sigdal Museum. Utstillingen er nå flyttet til Veien Kulturminnepark hvor den blir vist vinter 2017/2018. Sommeren 2018 blir utstillingen vist på Hallingdal Museum. Vi er i dialog med flere museer og biblioteker om visninger etter dette.

Erfaringer fra programmet Museenes Samfunnsrolle

Nettverket i samfunnsrolle programmet har vært inspirerende og kompetansehevende for oss. Vi har hatt stor glede av de samlingene vi har deltatt på og har blitt inspirert av møtet med de andre deltagerne og deres arbeid. Vi håper at denne modellen vil bli videreført for andre satsingsområder og gir honør til arbeidet som er gjort fra kulturrådet i denne sammenhengen.

Digitalisering

Utstillingen er tilgjengelig gjennom den digitale folderen Utstillingsguide. Her er hele utstillingen presentert. Folderen ligger vedlagt.

Økonomi

Prosjektet har blitt gjennomført innfor de rammer som ble lagt i søknaden. Se vedlagte regnskap. Regnskapet viser et underskudd i prosjektet på kr. 24 180.-

Regnskaper er under revisjon og ferdig revidert regnskap vil sendes så raskt dette er klart.